

Сири Хуствет „Лято без мъже“

Малко след като той изрече думата *пауза*, аз полудях и се озовах в болница. Той не каза *Не искам да те виждам никога повече* или *Между нас е свършено*, но след трийсетгодишен брак *пауза* стигаше, за да се превърна в умопобъркана, чиито мисли експлодират, рикошират и се стрелкат една към друга като пуканки в микровълнова. Стигнах до това печално наблюдение в леглото си в Южното крило, така натъпкана с халдол, че не ми се мърдаше. Противните ритмични гласчета бяха позагълхнали, но все още ги чувах, а щом затворех очи, виждах анимационни герои, които търчаха по розови хълмчета и потъваха в сини горички. Накрая д-р П. ми сложи диагнозата „кратко психотично разстройство“, известно още като „кратка реактивна психоза“ – което означава, че си наистина луд, но за малко. Ако не ти мине за месец, лепват друг етикет. Изглежда, за въпросния вид умопомрачение често има пусков механизъм, „стресор“, както казват психиатрите. В моя случай това беше Борис, или по-скоро фактът, че Борис го нямаше, че Борис си беше взел пауза. Държаха ме под ключ седмица и половина и после ме пуснаха. Още известно време продължих да се лекувам като приходящ пациент, а след това открих д-р С., която имаше алтов мелодичен глас, сдържана усмивка и афинитет към поезията. Тя ми помогна да си стъпя на краката... всъщност още ми помага.

Не обичам да си спомням лудата. Хващаше ме срам от нея. Много дълго няхах желание да прочета онова, което тя беше написала в черно-белия бележник, докато лежеше в болницата. Знаех какво е надраскано на корицата с почерк, който нямаше нищо общо с моя – „Мозъчни отломки“, – но не исках да отворя бележника.

Работата е там, че ме беше страх от нея. Когато дойде да ме види, Дейзи, момичето ми, се мъчеше да прикрие неудобството си. Не знам какво точно е видяла, но мога да се досетя: една жена, измършавяла от гладуване, все още неадекватна, с тяло, вцепенено от лекарствата, една жена, която не можеше да отговори свързано на думите на дъщеря си, която не можеше да прегърне собственото си дете. А после, като си тръгна, я чух да се оплаква пред сестрата, а по гласа ѝ си личеше, че едва удържа сълзите: „Все едно това не е мама“. Тогава не бях на себе си, но да си спомням това изречение, сега е жива мъка. Не мога да си простя.

Паузата беше францужойка, която накуцваше, но имаше лъскави кестеняви коси. Освен това притежаваше импозантен бюст, който беше истински, а не изфабрикуван, тесни правоъгълни очила и блестящ ум. Беше млада, разбира се, с двайсет години помлада от мен, и подозирам, че Борис доста време беше точил лиги след колежката си, преди да атакува нейните импозантности. Непрекъснато си представях сцената. Борис, със снежнобелите къдрици, които падат върху челото му, сграбчва гърдите на въпросната Пауза до клетките на генетично модифицираните мишки. Винаги си го представям в лабораторията, макар че сигурно греша. Те двамата рядко са оставали там насаме, а и „екипът“ край тях надали би пропуснал да забележи шумен любовен клинч. Вероятно са намирали убежище в някоя кабинка в тоалетната, където моят Борис се е бъртел над колежката си, подбелвайки очи с приближаването до експлозията. Това ми беше отлично познато. Бях го виждала да подбелва очи хиляди пъти. Баналността на случващото се – фактът, че се повтаря всекидневно, до втръсване от мъжете, които изведнъж или постепенно откриват, че това, което Е, не е ЗАДЪЛЖИТЕЛНО, и после предприемат стъпка, за да се освободят от застаряващите жени, които години наред са се грижили за тях и за децата им – не притъпява мъката, ревността и унижението на изоставените. Презрените жени. Ридях, крещях и налагах стената с юмруци.

Изплаших го. Той искаше мир и спокойствие, искаше да го оставя да тръгне по свой път с кротката и възпитана невроложка, жената мечта, с която нямаше общо минало, съпреживени болки, никаква печал, никакъв конфликт. И все пак той каза *пауза*, а не *край*, за да остави разказа с отворен финал, в случай че размисли. Жесток проблясък на надежда. Борис, Стената. Борис, който никога не повишава тон. Борис, който седи на дивана и клати глава с объркано изражение. Борис, човекът плъх, който се ожени за една поетеса през 1979 г. Борис, защо ме напусна?

Трябваше да се измъкна от апартамента, защото там изпитвах болка. Стаите и мебелите, звуците откъм улицата, светлината, която влизаше в кабинета ми, четките за зъби на поличката, дрешникът в спалнята с липсващата дръжка на вратата – всяко едно от тези неща се беше превърнало в кост, която ме болеше, в става, ребро или прешлен от една съчленена анатомия на общите спомени и сякаш всички те, натоварени с натрупаните значения на времето, тежаха в моето собствено тяло и аз разбрах, че не мога да го понеса. Затова напуснах Бруклин и отидох да прекарам лятото у дома, в заспалото градче, издигнато в някогашната прерия на Минесота, там, където бях отраснала. Д-р С. не се възпротиви. Щяхме да провеждаме телефонни сеанси веднъж седмично, с почивка през август, когато тя обикновено излизаше в отпуск. В университета бяха проявили „разбиране“ по отношение на моето изкрейзване и щях да се върна да преподавам чак през септември. Това щеше да бъде големият Зев между Шантавата пролет и Трезвата есен, безметежна хралупа, която да напълня със стихове. Щях да седя с майка си, да нося цветя на гроба на баща си. Сестра ми и Дейзи щяха да дойдат да ме видят, а освен това ме ангажираха да водя детска поетична школа в местното Сдружение по изкуствата. „Родена тук поетеса, носителка на награди, провежда семинар“ – гласеше заглавието в „Бондън Нюз“. Наградата за поезия „Дорис П. Цимър“ е никому неизвестна награда, която ми се стовари изневиделица; с нея удостоявах поетеси, чиито творби могат да се класифицират като „експериментални“. Тогава приех с благодарност тази съмнителна почест, както и съпътстващия я чек, макар да имах скрити резерви, но по-късно ми стана ясно, че КАКВАТО И ДА Е награда е за предпочитане пред никаква, че етикетът „носител на награди“ придава полезно, пък било то и чисто декоративно лустро на поета, живеещ в свят, който изобщо не разбира от поезия. Както е казал Джон Ашбъри: „Да си прочут е едно, да си прочут поет е съвсем друго нещо“. А аз не съм прочут поет.

Взех под наем една малка къща в края на града, недалеч от апартамента на майка ми, който се намираше в сграда, предназначена за възрастни и старци. Майка ми живееше в зоната за самообслужващи се. Въпреки артритата и разните други оплаквания, сред които кризи на опасно високо кръвно налягане, тя беше необикновено енергична и с ума си за своите осемдесет и седем години. В комплекса имаше още две ясно разграничени зони – „с обгрижване“, за онези, които се нуждаеха от помощ, и крайната дестинация – „центъра за лежачо болни“. Преди шест години там почина баща ми и макар че веднъж усетих, че нещо ме тегли да се върна и отново да разгледам мястото, стигнах само до прага, а после се обърнах и избягах от бащиния призрак.

– На никого тук не съм казала, че си била в болница – каза майка ми с неспокоен глас, а напрегнатите ѝ зелени очи бяха приковани в моите. – Не е нужно никой да знае.

*И ще забравя капката страдание,
която ме опари днес, която ме опари днес.*

На помощ идва Емили Дикинсън, стихотворение номер 193. Адрес: Амхърст.

Стихове и фрази летяха из главата ми цяло лято.

„Ако се появи мисъл без някой, който да я помисли – казва Уилфред Бион, – това може да е „безстопанствена мисъл“, може да е мисъл, която върви с името и адреса на своя стопанин, а може да е и „дива мисъл“. Но появи ли се подобно нещо, проблемът е какво да правим с него.“

От двете страни на моя дом под наем имаше други къщи – застрояваше се нов квартал, – но нищо не запречваше изгледа от задния прозорец. Той гледаше към малко дворче с две детски люлки, зад което имаше царевичак, а още по-нататък – ливади с люцерна. В далечината се виждаше малка горичка, очертанята на хамбар, силос, а над тях беше огромното неспокойно небе. Тази гледка ми харесваше, но отвътре къщата ме разстройваше: не защото беше грозна, а защото беше наблъскана догоре с живота на стопаните си – семейство млади преподаватели с две деца, които бяха духнали към Женева за през лятото благодарение на някаква научна стипендия. Щом оставих на пода чантите и кутиите и се огледах, аз се запитах как ще се побера в това място, с всичките семейни снимки и декоративни възглавнички с неизвестен азиатски произход, с лавиците, пълни с книги за държавното управление, световните съдилища и дипломатията, с кашоните играчки и просмукалата се навсякъде воня на котки, които, слава богу, липсваха. Дойде ми мрачната мисъл, че през целия си живот рядко бях имала свое местенце, че все драсках нещо в откраднатото време за почивка. В началото работех на кухненската маса и тичах при Дейзи, щом тя се събудеше. Преподаването и поезията на моите студенти – стихове без вътрешен порив, стихове, натруфени с „литературни“ заврънкулки и финтифлюшки – ми бяха отнели безбройни часове. Но от друга страна, аз не се борех за себе си, всъщност не се борех както трябва. Има хора, които просто заграбват необходимото им пространство, като изблъскват с лакти всички нашественици, за да завземат определена територия. Борис беше способен да го направи, без да помръдне и мускулче. Достатъчно беше да си стои на място, „тих като мишка“. Аз бях шумна мишка, от онези, които драскат в дупките си и вдигат гюрултия, ала това не водеше до никакъв резултат. Магията на властта, на парите, на penisите.

Внимателно наредих в един кашон рамкираните снимки, като преди това описах мястото, където беше стояла всяка от тях. Навих на руло няколко килима и ги прибрах в килера заедно с двайсет непотребни възглавнички и играчките на децата, а след това изчистих методично цялата къща, изравяйки и изсмуквайки валма прах, в които се бяха заплели кламери, полуизгорели кибритени клечки, котешки изпражнения, няколко смачкани бонбончета „Ем енд Ем“ и разни други неподлежащи на идентификация боклуци. Изтърках с белина трите мивки, двете тоалетни, ваната и душ кабината. Изжулих пода в кухнята, избърсах и измих лампите на тавана, които бяха почернели от прах. Голямото чистене продължи два дни и накрая всичките крайници ме боляха и имах няколко порязвания по ръцете, но след цялата тази ожесточена деятелност стаите станаха по-ясни. Мухлясалите неясни очертания на всеки предмет в ползрението ми добиха конкретност и отчетливост, която подобри настроението ми поне за малко. Разопаковах книгите си, настанах се в стаята, която, изглежда, беше кабинетът на съпруга (на тази мисъл ме наведоха лулата и такъмите за пушене), седнах и написах:

Загуба.

Отсъствие, което съзнаваш.

Ако не ти бе известно,

щеше да е нищо

и то е, разбира се,

друг род нищо,
болезнено като пришка,
но също и смут
в областта на сърцето и дробовете,
празнота, чието име е: Ти.

Майка ми и нейните приятелки бяха вдовици. Съпрузите на повечето от тях бяха починали преди години, но те продължаваха да живеят, без да забравят мъжете си, макар че, от друга страна, явно не се посвещаваха само на спомени за покойните си половинки. Всъщност времето беше придало на тези възрастни дами някаква внушителност. В себе си аз ги наричах Петте Лебеда, отбраното общество на „Ролинг Медоус Ист“, жени, заслужили почетното си положение не просто заради дълголетие или липсата на здравословни проблеми (всички те имаха една или друга boleжка), а понеже притежаваха душевна издръжливост и независимост, които им придаваха лустрото на предизвикваща завист свобода. Джордж (Джорджиана), най-възрастната сред тях, признаваше, че Лебедите са извадили късмет.

– Досега не е започнала да ни хлопа дъската – пошегува се веднъж. – Разбира се, нищо не се знае... Ние все повтаряме, че винаги може да се случи всичко.

При тези думи тя вдигна от проходилката дясната си ръка и щракна с пръсти. Ала движението беше толкова немошно, че не се чу нищо – и тя явно осъзна това, тъй като лицето ѝ се сгърчи в несиметрична усмивка.

Аз не казах на Джордж нито че моята дъска беше започнала и впоследствие спряла да хлопа и че всичко това ми беше изкарало акъла, нито че както стоях и си бърбех с нея в дългия коридор, наум ми дойде един стих от друг един Джордж, Георг Тракл: *In kühlen Zimmern ohne Sinn*. В хладни стаи без смисъл. В хладни безсмислени стаи.

– Знаеш ли на колко съм години? – продължи тя.

– На сто и две.

Притежаваше един век.

– А ти на колко си, Мия?

– На петдесет и пет.

– Дете невръстно.

Дете невръстно.

Реджайна беше на осемдесет и осем. Израснала в Бондън, но избягала от провинциалното градче и се омъжила за дипломат. Живяла в няколко държави и в говора ѝ се усещаше нещо чужбинско – като че ли твърде подчертано – както заради многократното потапяне в чуждестранно обкръжение, така и, както подозирах, заради едната претенциозност, но тази привнесена привичка беше остаряла заедно с нея и вече не можеше да бъде откъсната от нейните устни, език или зъби. Реджайна излъчваше оперна смесица от уязвимост и чар. След като съпругът ѝ починал, се омъжвала още два пъти – и двамата се споминали, – а после имала няколко връзки с мъже, един от тях елегантен англичанин, по-млад от нея с десет години. Реджайна разчиташе на майка ми като душеприказчица и компаньонка за местни културни събития – концерти, изложби и някоя и друга пиеса.

Осемдесет и четири годишната Пег се родила и отрасла в Лий, градче, по-малко и от Бондън, срещнала мъжа си в гимназията, родила му шест деца и се сдобила с безброй внуци, за които можеше да разправя в най-големи подробности – свидетелство за поразително здрава памет и бистър ум. И накрая идва Абигейл, на деветдесет и четири. Навремето била висока жена, но гръбнакът ѝ се беше предал пред остеопорозата и сега беше силно прегърбена. Не стига това, ами беше и почти напълно глуха, но аз още от пръв поглед изпитах към нея възхищение. Обличаше се с чисти и гладени панталони и

със саморъчно плетени пуловери, върху които слагаше приложения или бродираше ябълки, коне или танцуващи дечица. Съпруга ѝ отдавна го нямаше – някои казваха, че умрял, а според други се бяха развели. Но каквато и да беше истината, редник Гарднър се беше изпарил по време на Втората световна война или скоро след края ѝ и неговата вдовица или разведена съпруга беше получила педагогическа квалификация и беше станала учителка по рисуване в началния курс.

– Прегърбена и глуха, но не и няма – заяви ми недвусмислено при първата ни среща. – Идвай да ме виждаш, не се чуди. Обичам да имам компания. Номерът ми е три, две, нула, четири. Повтори – три, две, нула, четири.